

על הקנאות

מאת: גוסטב דרייפוס

מאמר זה בא לבחון את תופעת הקנאות מנקודת הראייה של הפסיכולוגיה היונגיאנית באופן כללי, עם התיחסות מיוחדת לישראל.

המילון-האמריקאי "הריטאג" מגדיר את הקנאי כ— "בן אדם אשר נשלט—ע"י קנאות מוגזמת ולא הגיונית, במיוחד למען עקרון דתי או פוליטי". במונחים פסיכולוגיים, הקנאי אמנם נשלט ע"י ארכטיפוס המשתלט עליו. (1) הוא נפוח כאילו היה אלוהים. הוא מזוהה עם הצד האפל של האלוהות, עם השטן או הרוח הרעה. באשר הוא כמו האלוהות הינו שופט, וכמו אלוהים, הוא גם מוציא את משפטו לפועל. במצב כזה של גאווה מופרזת הוא מאבד את יכולתו לאבחן ולהיות בקורתי מבחינה רוחנית, משוכנע שהאמת שלו הינה האמת הבלעדית. הוא גם מאבד את יכולתו לאהוב ולקבל את הזולת אשר לו דיעות שונות מאלה שהוא מאמין בהם. אין באפשרותו לקבל את העקרון הדמוקרטי שקימות דיעות שונות ודרכי אמונה אשר חובה עליהם לחיות בצוותא באוירה של הרמוניה.

הקנאי נשלט ע"י הדמוי הארכטיפי של בלעדיות אשר מסלק כל סכסוך פנימי. להיות בעל הבנה חד מסלולית הינה חולשה אנושית, לחיות עם הודאות שרק הדרך בו הוא בחר, היא הדרך הנכונה. ודאות זו מובילה לדכוי כל ספק וסכסוך פנימי, איכויות אשר הקנאי אינו מסוגל לחיות אתן. הספק והסכסוך הפנימי הנדחקים מייצגים צד אחר של נפשו ומאחר והוא הדחיקם בתוך עצמו, הוא אינו מסוגל להמנע מלהשליך אותם על אחרים. מאחר ואיננו מסוגל לסבול ספק, בעצמו או באחרים, הוא חייב לפעול נגד אלה אשר יש להם דעות מנוגדות לדעות שלו; והוא לא יחסס להשתמש באלימות, אפילו ברצח. הארכטיפוס אשר השתלט על אישיותו, קובע את גורלו. (2)

כאן עלינו לעמוד בפני הבעיה של קיצוניות, תופעה מצויה בחברה שלנו, המקדמת תוקפנות וחוסר סובלנות. גישה קנאית חד-צדדית מפעילה קסם ומונעת סכסוך פנימי, בני אדם נתפסים בקלות במלכודת של חד-צדדיות. בני אדם מוקסמים הינם אנשים נשלטים, נשלטים ע"י קשיחות מונומאנית ואין באפשרות מישהו אחר ללמדם או להביאם לקבלה של אחרים.

על מנת להבין כמה מרעיונות הקנאי היהודי, יש להבחין בשרשים העמוקים של הציונות. השיבה לארץ ישראל התנ"כית יכולה להתפרש בדרכים שונות. אחת הסיבות היא למצוא מקום אשר בו יהודים יהיו מסוגלים לקבוע בעצמם את גורלם ולא להיות תלויים בגויים, להמנע מרדיפות ופוגרומים. ברמה אחרת, יש לארץ משמעות מיסטית ודתית אשר בני אדם רבים אינם מודעים לה. הקסם אשר בהתישבות בשטח של ישראל התנ"כית כולה מסמל את חיפוש הזהות: אלוהים האב אשר הבטיח את הארץ קשור עם האם, הארץ הממשית, עם האדמה האם. האחדות של "אב ואם" הינו דמוי ארכטיפי של זהות, של שלמות אשר מקסימה כאחוד של נגודים. (הפרדוקס של שניים אשר הינם אחד!). ההבטחה ליישב את ארץ ישראל, כפי שזה מנוסח בתנ"ך, נתפסת באופן מילולי. הובטחה ליהודים ארץ שלמה ולכן הארץ ב"שלמותה"

שייכת ליהודים .

"שלמות" כדמוי ארכטיפי מושלך על הארץ אשר יש צורך להתאחד עמה במכלולה. אף על פי כן, יש לראות שלמות, כממשיות פנימית סימלית, האחוד של האגו המודע עם צדדים אחרים הנמצאים בלא מודע .

לדמוי הזה של אחדות יש כמות אדירה של אנרגיה נפשית ויש לו כביכול את השייכים לקבוצה. נסתכל על הימין הקיצוני בישראל. הצו ליישב את ארץ ישראל נתפס כמחייב בשלמותו. נלחמים בעדו בקנאות ואין אפשרות לפשרה כלשהי. בממוש הקיצוני של צו זה, היה צורך להעביר או לגרש את כל הערבים החיים בשטח של ארץ ישראל למקום אחר .

כפועל יוצא הקנאות של הפרט או קבוצה מולידה קנאות שכנגד בפרט או קבוצה אחרים. הכל מוכן אז עבור הסכסוך בין שני מצבים מנוגדים אשר לא ניתנים לפיוס, אלא יתבטאו באלימות בין יחידים ובמלחמה בין עמים .

הקנאי מפר ערכים אנושיים בסיסיים כמו סובלנות וקבלת קיום דרכים שונות. מכאן קצרה הדרך לגישה אשר בה המטרה מקדשת את האמצעים והאלימות כלפי קבוצות אחרות מופעלת .

1. יונג, ק.ג.: 390 .C.W 7 para

2. יונג, ק.ג.: 648 .C.W 11, para